

smatrati nadomestilom za krivico, po kaznivem dejanji mu prizadejano, to vse seveda pod naslovom zasebnopravne zahteve. Posledica takemu ravnanju bi bilo pač, da bi se zavrnila zahteva na civilno-pravni pot, a odstranila jo je plenarna odločba kasačijskega dvora z dne 14. marcija 1883, št. 15169. Utemeljitev te odločbe natančno razlikuje mej povračilom troškov in mej zasebno-pravno zahtevo, ter se popolnem zлага z ukazom pravosodnega ministerstva z dne 9. julija 1878, št. 7075, točka 6. Saj se tudi v civilnem postopanju istotako priznavajo troški le po določenih občega sodnega reda, a nikakor ne po določenih gmotnega prava.

Iz navedenih razlogov je v praksi dandanašnji sankcijovana pravna smer upravičena, ki zahteva, da zasebnemu obtožitelju, kateri svojo pravdo zastopa sam, ne pristoja povračilo kazensko-pravdnih troškov.

V.

Beseda slovenskim odvetnikom in beležnikom.

Kratki razpraviči moji bodi namen: nekoliko osvetliti naše razmere gledé jednakopravnosti našega jezika ter izvajati iz obstoječih okolištin potrebni sklep, ki je jedini in prvi pogoj, da bode postal naš jezik res jednakopraven z drugimi jeziki, da se bode ta jednakopravnost tem preje uresničila, ter da ne bodemo opešali sredi boja, ki ga nam je biti še dandanes v raznih krajih naše domovine. Oziral se bodem najbolj na naše štajerske razmere, katere so podobne več ali manj tudi razmeram po drugih slovenskih pokrajinah.

Ko je izdal bivši minister dr. Pražák svoj ukaz z dne 18. aprila 1882, št. 20.513 iz leta 1881, uže takrat nismo imeli posebne nadeje, da se bode slovensko uradovanje res udomačilo pri naših sodiščih. Saj je minister le izrekel upanje v tem ukazu, da bode praksa sama v dvomnih slučajih našla najboljšo pot, ter da mu je bilo samo treba takoj odstraniti najbolj kričeče

nedostatke. Jediní vspeh ukaza bil je ta, da se vzprejemajo od tistega časa slovenske vloge brez ovire ter da se vsaj navadno v tem jeziku rešujejo.

Rečem le: navadno. Še vedno dobivamo kot rešilo kazenske ovadbe zaradi prestopkov vabilo k dotični obravnavi v nemškem jeziku; vsaj jedno tako sodišče mi je znano. Dalje dobivamo še vedno rešila sosebno v kazenskih rečeh (na pr. kedar prosimo, naj bi se odložila kazen ali zaslišale nove priče pred glavno ali vzklicno obravnavo, ali kedar zahtevamo, da se naj uvede kazenska pravda proti obtožencu po smislu §-a 47. in nasled. namreč tedaj, kedar stopi zasebni udeleženec namesto državnega pravnika) – v nemškem jeziku. To naj bodo le nekatere primere, ki nam dokazujejo, da se še vedno vse slovenske vloge ne rešujejo v slovenskem jeziku.

Sodni uradniki, ki niso naklonjeni našemu jeziku, najdejo tu in tam povod, ugodno priliko, da jim ni treba prošnje reševati v našem jeziku. To velja o navadnih kurentnih rečeh. Kaj pa še le o tožbah in pravadah! V 112. št. letošnjega „Sl. Naroda“ priobčen je slučaj, kakeršnih je lahko naštetih na stotine in stotine pri naših sodiščih. To, kar dotični članek tako ostro šiba in graja, je navada pri naših sodiščih, vsaj pri večini; sodni uradniki, ki drugače ravnaajo, so le bele vrane. Navada je namreč, da zastopa sodni uradnik pravnó stranko, ki pride brez odvetnika, v nemškem jeziku, rekše, da zapisuje njene pravnó govore z nemškim jezikom brez ozira na to, bodi si uže tožba pisana v slovenskem ali pa nemškem jeziku. Nasledek je seveda ta, da izda sodišče tudi razsodbo jedino le v nemškem jeziku, češ, da ni nobenega ukaza, ki bi veleval, kako je reševati take dvojezične pravde.

Navedem naj v tem pogledu nekatere primere:

Celjski odvetnik tožil je nekatere posestnike zaradi motenja posesti. On sam rabil je slovenščino v svojih pravnóh govorih, nasprotniki, zastopani po nemškem odvetniku, upotrebljali so v svojih pravnóh govorih nemščino. C. kr. okrajno sodišče v Sevnici izdalo je odlok v nemškem jeziku ter se je vzklicevalo na poprej omenjeni razlog, pripominajoč, da ono ne žali nika-keršnih pravic te ali one stranke, če izda odlok v tem jeziku,

in da se je ukazu z dne 18. aprila 1882, št. 20.513 uže zado-
stilo, ko se je tožba rešila v slovenskem jeziku.

Drugi slučaj: V pravdi Jurija P. proti Uršuli P. zaradi
privolitve posebnega prebivališča razsodilo je c. kr. okrožno
sodišče v Celji v nemškem jeziku, dasi je prositeljica upotreb-
ljala v svojih govorih jedino le slovenščino. C. kr. višje deželno
sodišče je z odločbo z dne 7. oktobra 1891, št. 10481 zavrnilo
pritožbo v tem pogledu, češ, ne izhaja niti iz akta, niti iz pri-
tožbe same, da bi bila zaradi tega stranka prikrajšana, zasledujoč
svoje pravice, ali da bi zaradi tega mogla biti prikrajšana.

Da je le moči izdati razsodbo v nemškem jeziku, zapisuje
na pr. bogatelní sodnik v dotični zapisnik samo pripomnjo, da
toženec ni prišel; ta pripomnja pisana je v nemškem jeziku
in — evo! — kontumačna razsodba se ti vroči, akoprav je bila
tožba slovenska, akoprav toženec ničesar ni ugovarjal, niti prišel
ni, — v nemškem jeziku. Dokaz za to: razsodba c. kr. mest.
del. okrajnega sodišča v Celji z dné 9. avgusta 1892, št. 13156.

Prepričali smo se torej, da ne smemo biti zadovoljni s tako
jednakopravnostjo, kakeršna se nam deli sedaj pri naših sodiščih.
Seveda so častne izjeme; imamo, hvalo Bogu, zavednih uradnikov,
ki se vestno in dosledno ravnaajo po prej imenovanem minister-
skem ukazu ter poprejšnjih ukazih, na katere se ukaz iz
leta 1882. vzklicuje. Toda večina uradnikov pa samo to stori,
kar mora storiti; — da bi se po možnosti v slovenščini
uradovale, kar ministerstvo v svojem ukazu iz leta 1882. izrecno
želi in priporoča, za to se ne briga. Zategadelj so tudi slovenske
tožbe ali prošnje, v zapisnik vzprejete — le bele vrane pri naših
sodiščih.

Kakor smo videli, tudi pritožbe do višjega deželnega sodišča
ne pomagajo ničesar, in prišli smo torej tako dalječ, da vsak
sodni uradnik ravna, kakor hoče, brez doslednosti, brez zanes-
ljivega vodila.

Ker so naši sodni uradniki večinoma nenaklonjeni sloven-
skemu uradovanju, zato se tudi razmere ne bodo poprej teme-
ljito premenile, predno ne bode ministerstvo izdalo natančnega
ukaza glede uradovanja, po katerem se bodo morali ravnati sodni
uradniki brez izjeme, brez izgovora, a ne samo po možnosti.
Ako bode to vedno samo sodnim uradnikom prepuščeno, da

smejo prošnje in pritožbe v zapisnik vzprejemati v katerem si bodi jeziku, da smejo dvojezične pravde reševati v tem ali onem jeziku, ne bomo nikdar dosegli enakopravnosti, ker vedno se bode dajala prednost le nemškemu jeziku.

To so prilično razmere, v katerih se nahajamo; dovolj imajo na tem polju še narodovi zastopniki dela, ako nam hočejo izposlovati novih toliko potrebnih ministerskih ukazov. Res sicer moramo mi, slovenski pravniki, vse storiti, da vsaj obstoječim ukazom pripomoremo do veljave v vseh slučajih, in da zoper protivno postopanje iščemo pomoči administrativnim pōtem ali — vedno in vedno se pravdati, prepirati in pritoževati, to nikomur ni drago. Zaradi tega se je nadejati, da nas bodo naši poslanci izdatno podpirali v naših težnjah.

Ako so po tem takem naše jezikovne razmere bolj žalostne nego vesele, vzpodbujati nas pa morajo na drugi strani, da mi sami ravnamo odločno in dosledno.

V prvi vrsti treba nam je, da spoštujemo sami pred sodišči na slovenski zemlji svoj jezik. Ali uprav to se še vedno ne godi tako, kakor bi moralo biti. Mi vsi smo na to stran premehki. Mi ne smemo nikomur oponašati popustljivosti v tej reči, nego priznavamo lahko odkritosrčno, da smo uže vsi čestokrat grešili zoper načelna pravila, katera bi nas morala voditi pri našem uradovanji.

Ta nedoslednost se kaže v marsičem. Marsikateri slovenski advokat ali notar še dela, ako ne navadno, vendar pa še prevečkrat in prav po nepotrebnem za slovenske stranke nemške tožbe, nemške prošnje in pogodbe. Drugi zopet rabijo v tožbah in prošnjah slovenski jezik; toda — kakor hitro naj pride pravda pred II. ali III. instanco, uže so vsi apelacijski in revizijski spisi, vse pritožbe do II. in III. instance pisane jedino le v nemškem jeziku! Neko srednjo pot hodijo tisti, ki spišejo tožbo slovensko, v pravnih spisih pa upotrebljajo nemščino, oziraje se na to, da imajo nemškega odvetnika pred seboj ali pa sodnega uradnika, ki narekuje za dotičnega nasprotnika govore z nemškim jezikom.

Treba ni poudarjati, da to so grehi, ki znatno ovirajo napredovanje slovenskega uradovanja in nam niso nikakor ne v ponos. Ozrimo se na pr. na kakega laškega odvetnika v Trstu ali Gorici! Ta ne bode nikdar, niti v besedi niti v pismu, rabil

drugega jezika, nego jedino le svoj laški jezik; v njegovi pisarni ni najti drugih tiskovin, drugih pisarniških knjig, drugih kalendarjev, kakor jedino le laške. To je — doslednost, katero bi morali tudi mi posnemati!

A pustimo vse drugo v stran, naj si uže vsakdor uredi svojo pisarno, kakor hoče, — a kedar javno nastopi, takrat naj veleva čast in narodni ponos vsakemu slovenskemu pravniku, da upotreblja jedino le slovenščino, kedar mu je treba zastopati slovensko stranko.

Nikakor nočem prezirati onih razlogov, zakaj ta ali oni drugače ravna.

Prvi razlog: Marsikomur ne teče slovenska beseda tako gladko, kakor nemška, ali zdi se mu vsaj tako. Kedar mu je treba sestaviti kako tožbo, ki je kolikor toliko bolj zamotana, nego kaka navadna bagatelna ali sumarna tožba, pride tu in tam v zadrego, treba mu je iskati v slovarji te ali one primerne besede ter se zaradi tega nekoliko delj zamuditi, nego če bi delal tožbo v nemškem jeziku. Ni nam treba tajiti, da je morebiti težko spisati kako tožbo, ki mrgoli samih tehniških izrazov. A to so vendar le izjeme, redke izjeme. Navadno se pa ne bi smeli bati večjega truda in dela. Vsakomur, kdor dosledno v slovenščini uraduje, dela to uradovanje iz kraja težave, a s časom se ga človek tako privadi, da mu je še celo težje delati tu in tam kako večjo tožbo v nemškem jeziku.

Te težave mora torej premagati vsak, in ta izgovor po tem takem gotovo ne velja. Slovenski pravniki, ki delujejo kot odvetniki ali beležniki, so pač vsi slovenščine popolnem zmožni v besedi in pisavi; potrebnega znanja slovenskega jezika uprav za našo stroko si pa vsak lahko pridobi po kratkem trudu. Takšno napačno prakso bi morali uže zaradi tega opustiti vsi, ker bi sicer uprav sodni uradniki, od katerih zahtevamo spoštovanja našega jezika, nam lahko ugovarjali, da tudi mi nismo dosledni, da delamo slovensko le tedaj, kedar je treba spisati kako majhno tožbico, ne pa tudi tam, kjer bi bilo treba pokazati v daljših pravnih spisih temeljito znanje slovenščine, ker bi se nam dalje po tem takem odrekla vsa resnost našega prizadevanja.

Drugi razlog: Mnogi spoštujejo slovenščino le v prvi instanci, ne pa tudi pred višjo instanco. Ti zopet svoje dejanje opravičujejo, češ, da pri višjem ali najvišjem sodišči bi utegnil pravdo dobiti v roke svétnik, ki ni več slovenščini, ter bi po tem takem stranka morala trpeti škodo, ako bi bil tak spis pisan v slovenščini. Ta pomislek je pa prav lahko zavrniti. Navadno je razsodba vender-le zavisna od tožbe, pravnih spisov, izpovedij prič in zvedencev, sploh od vsebine aktov prve instance, in največkrat celó samo od tega, kar so govorile priče in zvedenci. Svétnik, kateri dobi v rešitev pravdo, dovršeno pred prvo instanco v slovenskem jeziku, mora torej slovenščino dobro razumeti, ali si bode vsaj dal vse preložiti. Sodniku gotovo ne more biti dovolj, da čita samo nemško apelacijo ali revizijo, in ne bode samo na podlogi pritožbe premenil prve razsodbe, nego bode hotel in moral razumeti vse; če je vesten, se bode tudi trudil razumeti slovensko apelacijo ali revizijo. Ako pa sodnik ni vesten, potem tudi najboljša nemška apelacija dotičnemu zastopniku ne bode pomagala ničesar; nevesten sodnik ne bode prečital niti slovenske, niti nemške apelacije.

To je, mislim, najboljši dokaz, da smešimo sami sebe, ako rabimo v oni isti pravdi dva jezika.

Na drugi strani bili bi pa nasledki doslednega ravnanja jako dobri. Primorali bodemo namreč na ta način sodne uradnike, da se bodo vedno bolj in bolj učili našemu jeziku; dalje imamo le po tem upanje, da bodemo jednakopravnost dosegli tudi v višjih instancah, da se nam bodo namreč odločbe višjih instanc intimovale v našem jeziku; upanje, da bode morala vlada vedno bolj in bolj skrbeti za zadostno število slovenščine zmožnih uradnikov pri drugi in tretji instanci. Skratka, naše napredovanje bode še-le vidno, ako bode naše uradovanje dosledno, po tem si bodemo tudi hitrejše ogladili naš uradni jezik, opilili si tehnične izraze in postala bode jedinstvo v uradnem jeziku.

Nekje so odvetniki v tem smislu uže storili jednoglasno sklep, da hočejo slovenščino upotrebljevati tudi v II. in III. instanci vselej tedaj, kedar se je rabila v I. instanci. Gotovo umestno je, da ukrenejo onoisto tudi odvetniki in beležniki v drugih krajih. Tak sklep je močna podpora za vse v dvomnih slučajih.

Ta sklep naj bi vse moralno vezal, takemu sklepu se bodo vsi radi udali.

Vsekakor je treba temeljito obravnavati to stvar in nikdar tega predmeta ni smeti izpustiti iz očíj, ker bi sicer vse naše prizadevanje bilo brezuspešno, ter se tudi ne bi smeli nadejati, da bodo sodni uradniki kedaj vstregli našim željam. Ako nismo sami jedini, ako uradujemo za slovenske stranke sedaj slovenski, a drugokrat zopet nemški, nimamo pravice oponašati nedoslednosti sodiščem, krivi smo si sami slabega uspeha, krivi smo sami preziranja, ki ga uprav sedaj zopet občutimo bolj od dne do dne. Uprav sedaj treba je, da se med seboj vzpodbujamo k jedinstvu in doslednosti. Opozarjal bi še lahko na to, da se naj vsak odvetnik ali beležnik pritoži zoper vsak nezakoniti odlok ali razsodbo gledé jezika, a završiti hočem to razpravico, s sklepom. ki je nujen postulat: da vsak slovenski pravnik, ki deluje kot odvetnik ali beležnik, rabi, kedar mu je treba zastopati slovensko stranko, v besedi in pisavi jedino le slovenščino pri vseh sodiščih, ki se nahajajo v slovenskih deželah, ter tudi v vseh spisih, ki so namenjeni II. in III. instanci, dalje da spisuje slovenskim strankam pravne listine, pogodbe i. t. d. jedino le v slovenščini.*)

V Celji, dné 17. septembra 1892. l.

Dr. J. Hrašovec.

*) To priporočilo je mislil gosp. dr. J. Hrašovec predlagati na skupščini društva „Pravnik“ dné 18. septembra t. l. kot društveno resolucijo. Glej društveno kroniko v zadnji številki našega lista!

Opomnja uredništva.

O razumljivosti, ki je zahtevamo od slovenskih pravnikov.

(Dalje.)

75. Gotovo ne podpira razumljivosti nobenega jezika, zlasti pa ne slovenskega, če se adverb preveč loči od glagola, h kateremu tiče, in reči je: odbija se uradno ta prošnja v zmislu namesto: »odbija se v zmislu ta prošnja uradno«.